

Datum

2021-06-11

Er beteckning: Ju2021/00971**Vår beteckning:** SJCM-2021-0003-016**Handläggare:** Jan SjölundE-post: jan.sjolund@sj.se**Mottagare**ju.remissvar@regeringskansliet.seju.L4@regeringskansliet.se

Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25) – yttrande från SJ AB

SJ AB (SJ) har tagit del av Justitiedepartementets remiss av betänkandet Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25) och lämnar synpunkter på utredningen i detta yttrande.

SJ anser inledningsvis att den övergripande föreslagna strukturen, vad gäller sektorer, ansvariga myndigheter och uppdelningen av civilområden, med de förslag på förändringar det medför för inblandade myndigheter, kommuner och regioner, är väl genomtänkt och kommer att stärka förmågan att planera totalförsvaret. SJ håller också med om utredningens förtydligande att det civila försvaret ska grunda sig på en god förmåga att hantera fredstida kriser och att strukturer och processer som används vid dessa så långt som möjligt ska nyttjas för planeringen av det civila försvaret.

SJ har dock ett antal synpunkter gällande det som utredningen föreslår avseende det ansvar som myndigheter och sektorsmyndigheter har för samverkan med näringslivet och andra organisationer. SJ anser sammanfattningsvis att detta ansvar och denna samverkan kan och bör förtydligas. Sådana förtydliganden bör även underlätta och stödja fortsatta utredningar kring samarbetsformer mellan det offentliga och näringslivet.

Näringslivets roll, uppgifter och ansvar

Utredningens uppdrag har varit att analysera och föreslå en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå. Syftet är att den föreslagna strukturen även ska stärka samhällets förmåga att hantera fredstida kriser.

Fokus i utredningen ligger därmed på de roller som regering, regioner, kommuner och statliga myndigheter ska ha liksom den struktur dessa verkar i. Samtidigt konstaterar utredningen att *"Stora delar av den samhällsviktiga verksamhet som bär*

upp de viktiga samhällsfunktionerna bedrivs av andra aktörer än staten. Kommuner, regioner, näringsliv och frivilligorganisationer har avgörande betydelse för att krisberedskapen och det civila försvaret ska fungera och ha förmåga att motstå och hantera de påfrestningar på samhället som kan uppstå vid kriser, höjd beredskap och då ytterst krig. Även statliga bolag bedriver samhällsviktig verksamhet”¹

I utredningen konstateras vidare att den struktur som föreslås mot bakgrund av ovan delvis påverkar samverkansmönster mellan statliga myndigheter och företag i frågor som rör civilt försvar, men även krisberedskap. Utredningen bedömer dock att konsekvenserna blir marginella.² Utredningen lämnar inte heller förslag på medelstilleddning som avser näringslivets förväntade kostnader.

Utifrån ovanstående är det SJs uppfattning att det är väsentligt att utredningen tydliggör:

a) gränssnittet mellan det allmännas uppgifter och ansvar och näringslivets roller, b) när uppgift, ansvar eller förmåga avser myndigheten, regionen eller kommunens egen verksamhet, aktörer ingående i sektorn eller aktörer inom myndigheten, regionen eller kommunens geografiska ansvarsområde. (Se vidare nedan under ”Uppgifter för beredskapsmyndigheter” respektive ”Uppgifter för myndigheter med sektorsansvar”.)

SJ bedömer också att utredningens förslag direkt eller indirekt kan leda till kostnads-genererande och/eller icke-konkurrensneutrala uppgifter för SJs verksamhet som *inte* kan anses vara marginella. SJ delar därför inte utredningens bedömning av konsekvenserna i denna del.

Några exempel på avsnitt och områden i utredningen där näringslivets roll behöver tydliggöras behandlas nedan.

8.4.3 Information för lägesbilder vid fredstida krissituationer (sid 315) 15 Om rapportering i en ny struktur (sid 515-520)

Vilken roll, om någon, förväntas näringslivet ha i denna rapportering?

8.8.3 Statliga bolags ansvar (sid 343-345)

Statligt ägda bolags ansvar behöver förtydligas liksom formerna för deltagandet i arbetet med totalförsvarsuppbyggnaden.

I detta sammanhang bör nämnas att en tidigare utredning, Näringslivets roll inom totalförsvaret (SOU 2019:51), uttryckte en förväntan på statligt ägda bolags fördömliga agerande i totalförvarsfrågan, men pekade samtidigt på ett antal hinder för detta.³ SJ konstaterar att dessa hinder ännu inte har undanröjts.

---

¹ Sid 221

² Sid 524

³ Näringslivets roll inom totalförsvaret (SOU 2019:51), sid 13-14

Den nu aktuella utredningens hänvisning till säkerhetsskyddslagen och genom ägar-policy införda krav på de statligt ägda bolagens "skyldighet att värdera sin betydelse för Sveriges yttre säkerhet",⁴ utgör ingen lösning på behovet av att förtydliga statligt ägda bolags ansvar vid, liksom formerna för, deltagandet i arbetet med totalförsvars-uppbyggnaden.

Uppgifter för beredskapsmyndigheter

I förslaget till beredskapsförordning anges i §16 att "*statliga myndigheter med ansvar inom en eller flera viktiga samhällsfunktioner och vars verksamhet har särskild betydelse för krisberedskapen och totalförsvaret ska vara beredskapsmyndigheter. Dessa myndigheter har uppgifter utöver de som framgår av 6-15 §§*".

I utredningen finns på flera ställen beskrivningar av dessa beredskapsmyndigheters uppgifter som involverar näringslivet med flera. Bland annat sägs att "*Beredskapsmyndigheterna ska verka för att minska sårbarheten i samhället och bidra till att övriga statliga myndigheter, kommuner, regioner, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda har en god förmåga att hantera sina uppgifter under fredstida krissituationer och inför och vid höjd beredskap.*"⁵

I beskrivningen av beredskapsmyndigheternas uppgifter för samverkan med näringsidkare och ideella organisationer används formuleringarna "ska bidra till" och "verka för". SJs uppfattning är att detta är otydligt och kan uppfattas godtyckligt. Uppgifterna bör beskrivas så att beredskapsmyndigheternas ansvar förtydligas, då detta bättre säkerställer förmågan som avses byggas upp inom beredskapssektorn, både i fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

I utredningen listas vidare ett antal uppgifter som beredskapsmyndigheterna särskilt ska beakta.⁶ SJ anser att det bör tydliggöras vilka av uppgifterna som avser beredskapsmyndighetens interna förmåga respektive förmåga i beredskapssektorn, inkluderat de aktörer som räknas upp.

Uppgifter för myndigheter med sektorsansvar

I förslaget till beredskapsförordning anges i §26 att "*sektorsansvariga myndigheter ska för respektive beredskapssektor ansvara för samordning och inriktning av planering och förberedelser av verksamheten inom beredskapssektorn för civilt försvar och krisberedskap*".

---

⁴ Sid 344

⁵ Sid 58. Detta utvecklas vidare i 8.5.2 på sid 319

⁶ Sid 58-59

I sammanfattningen poängteras att *"utredningen tydliggör att ansvaret för den operativa hanteringen av kriser ska ligga på de myndigheter som krisen berör. Den sektorsansvariga myndigheten ansvarar för att den operativa krishanteringen samordnas inom sektorn"*.⁷

Vidare listas sektorsansvariga myndigheters ansvar för planering och förberedelser.⁸ Här stipuleras företag och organisationers deltagande "I de fall där det finns stöd i författning". SJ anser att dessa fall borde vara kända och kunna anges som exempel eller hänvisas till i referenser. Avsaknaden av en närmare beskrivning av när företag och organisationer ska delta i detta arbete anser SJ också bidra till att göra det otydligt vad som menas med att "verka för att nödvändiga avtal med näringsliv samt överenskommelser med andra myndigheter upprättas".⁹

Ovanstående skapar också en otydlighet kring vilken operativ krishantering som avses inom sektorerna. Är det endast myndigheternas operativa krishantering inom sektorn eller är det sektorns, inklusive näringsliv och ideella organisationers, operativa krishanteringsförmåga som ska säkerställas?

SJ menar att det föreligger ett behov av att förtydliga om de uppgifter som åligger myndigheter med sektorsansvar – så som beskrivs i förslaget till beredskapsförordning – endast gäller myndigheternas arbete inom sektorn, eller om det också inkluderar övriga aktörer som bedriver verksamhet inom sektorn.

Specifikt om Trafikverkets roll

Trafikverket föreslås i utredningens betänkande att bli sektorsansvarig myndighet för Beredskapssektorn Transporter. SJ instämmer i utredningens förslag att Trafikverket bör ha denna roll.

Utredningen konstaterar att Trafikverket sedan 2017 haft i uppdrag att *"i ett trafikslagsövergripande perspektiv samverka med andra aktörer och därvid vidta åtgärder i syfte att utveckla och samordna krisberedskap och planering för höjd beredskap inom transportområdet"*¹⁰ i enlighet med § 3a i Förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket.

Utredningen konstaterar vidare att det finns ett forum, TP SAMS, som utgör ett trafikslagsövergripande forum för privat-offentlig samverkan. TP SAMS medlemskrets utgörs av branschorganisationer, företag och myndigheter i transportsektorn. Huvudsyftet med forumet är att stärka transportsektorns samlade förmåga att hantera samhällsstörningar genom utökad samverkan om frågor med bäring på krisbered-

---

⁷ Sid 34

⁸ Punkt 8.7.1 på sid 333

⁹ Sid 62

¹⁰ Sid 275

skap och åtgärder inför och vid höjd beredskap. Forumet leds av Trafikverket och deltagande bygger på frivillighet.

SJs uppfattning är att en reell utveckling av svensk järnvägs gemensamma förmåga att planera för och hantera fredstida kriser samt en höjd beredskap är utomordentligt viktig och bygger på ett tydligt utpekat ledarskap för sektorn, liksom existens av relevanta incitament för näringslivets deltagare. (Se även sista stycket om MSB nedan.)

Trafikverkets utövande av det ansvar som följer av de nya rollerna som beredskapsmyndighet respektive sektorsansvarig myndighet, liksom möjligheten att skapa relevanta incitament för näringslivets deltagare, kommer därmed att vara avgörande för att uppnå den önskade gemensamma förmågan.

Specifikt om MSB

I utredningen förslås att MSBs roll förtydligas och att myndigheten fortsatt ska stödja berörda myndigheters samordning vid kriser. Utredningen bedömer att den struktur med beredskapssektorer som utredningen föreslår, med tillhörande uppgifter för de sektorsansvariga myndigheterna, leder till att dessa myndigheter behöver utveckla sin egen förmåga att hantera och samordna åtgärderna vid inträffade kriser. Vid fredstida krissituationer ska MSB stödja myndigheters operativa hantering av krisen.

MSB ska vidare även fortsättningsvis ha ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret.

SJ anser att om förtydliganden görs enligt ovan, gällande beredskapsmyndigheter och myndigheter med sektorsansvar, så kan frågor som inte någon annan myndighet har ansvar för begränsas och MSBs roll kan därigenom förtydligas och resurser användas mer ändamålsenligt.

SJ anser slutligen också att föreslagna förtydliganden gällande beredskapsmyndigheter och myndigheter med sektorsansvar, kan underlätta men framför allt förtydliga MSBs uppgift så som den beskrivs i avsnitt 12.6 om uppföljning, utvärdering och återrapportering. SJ menar att dessa förtydliganden kommer att bidra till en bättre utvecklad förmåga att hantera fredstida kriser och samverkan inför och vid höjd beredskap inom sektorerna och slutligen hela samhället.

Monica Lingegård
VD SJ AB